

INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISHDA INTELLEKTUAL MULKNI RIVOJLANTIRISH

Eshmuratova Iroda Shuxrat qizi

Guliston davlat universiteti iqtisodiyot
yo'nalishi 1-kurs magistranti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14700811>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-Yanvar 2025 yil
Ma'qullandi: 15-Yanvar 2025 yil
Nashr qilindi: 20-Yanvar 2025 yil

KEY WORDS

ixtiro, patent, islohot, "WIPO Alert", BIMT, investor, biznes, vakolatxona.

ABSTRACT

Ushbu maqolada innovatsion iqtisodiyotni shakillantirishda intellektual faoliyatga berilgan imkoniyatlar, ularni qo'llab -quvvatlash uchun qilingan islohotlar, yangiliklar haqida so'z borgan.

Nafaqat Respublikamizda balki butun jahonda mulk huquqi har doim fuqarolik huquqi balki har qanday huquq tizimining eng asosiy, markaziy institutlaridan biri hisoblanadi. Lekin gap kitob bosish, ixtirolar qilish, ixtirolarni sanoatda keng qo'llash umuman olganda insonning ijodiy faoliyati natijalariga nisbatan mulkiy huquqlar haqida borar ekan, an'anaviy mulk huquqi normalaridan foydalanib samarali himoya qilish mumkin emas. Shu bois, O'zbekiston Respublikasi prezidentining 2019-yil 8-fevraldagi "Intellektual mulk sohasida davlat boshqaruvini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PQ-4168-son, shuningdek 2022-yil 26-apreldagi "Intellektual mulk sohasini yanada rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi PQ-221-sonli qarorini ta'minlash maqsadida izchil bir qancha islohot va yangiliklar amalga tadbiriq qilinmoqda. [1]

Asosiy qism va natijalar.

So'ngi yillar mobaynida O'zbekiston Respublikasi tomonidan intellektual mulk muhofazasini ta'minlash borasida Butunjahon intellektual mulk tashkiloti bilan hamkorlikni yanada rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar va ularning tahlili ko'rib chiqilmoqda. Jumladan, Butunjahon intellektual mulk tashkiloti (BIMT) ko'magida respublikada mualliflik huquqini Internetda himoya qilish bo'yicha "WIPO Alert" onlayn platformasidan keng foydalanishni yo'lga qo'yish ko'rib chiqilmoqda. Intellektual mulk sohasidagi xalqaro standartlarni mamlakatga olib kirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish uchun O'zbekiston Respublikasining BIMT tomonidan boshqariladigan intellektual mulk sohasiga oid universal xalqaro shartnomalarga qo'shilishi masalasini o'rganilmoqda, intellektual mulk sohasi bo'yicha xalqaro va milliy ekspertlar muloqot maydonini yaratish maqsadida "XXI asrda intellektual mulk" xalqaro forumini tashkil qilish, O'zbekiston Respublikasidagi xalqaro tashkilotlarning vakolatxonalari, boshqa davlatlarning intellektual mulk bo'yicha idoralari, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni, shuningdek, qo'shma loyihalarni amalga oshirish orqali xorijiy donorlar bilan aloqalarni yanada rivojlantirish hamda mahalliy tadbirkorlik

subyektlarining BIMT maxsus dasturlarida ishtirok etishini ta'minlash orqali ularda intellektual mulkdan kengroq foydalanish ko'nikmalari ko'rsatkichlarini oshirish ishlari amalga oshirilmoqda. [2]

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning yaqinda istiqbolli soha oldiga qo'yilgan yuksak vazifalaridan kelib chiqib, intellektual mulk sohasining tashkiliy, psixologik va ma'rifiy jihatlariga alohida e'tibor qaratishimiz lozim. Shuni ta'kidlab o'tish joizki, innovatsion biznes davlat, investorlar tomonidan qo'llab-quvvatlanib, davlat dasturisiz ham rivojlanishi mumkin. Olimlar, ixtirochilar bilan biznes ahli dunyoqarashi turlicha bo'lgani uchun narxnavolarda, shartnomaviy kelishuvlarda turli bahonalar yuzaga kelishi mumkin, ammo buni yechimlari mavjud. Mabodo arzigulik ixtirolar bo'lsa, unga chet mamlakatdan buyurtmalar tushadi.[3]

Bugungi kunda axborot resurslari va axborot tizimlaridan foydalanish sohasidagi imkoniyatlar kundan kunga ko'payib bormoqda. Axborot sohasidagi imkoniyatlar qulay va ijobiy jihatlari bilan birga, xavfsizlik nuqtai nazardan kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni oldini olish uchun huquqbuzarliklardan himoyalaniшни ham taqozo etadi.

Ushbu sohadagi muhim huquqiy asoslardan biri "Axborotlashtirish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining 121-moddasida hamma erkin foydalanishi mumkin bo'lgan axborotni Internet jahon axborot tarmog'ida tarqatishga oid normalar o'z aksini topgan. Oliy Majlis Qonunchilik palatasiga kiritilgan yangi qonun loyihasi bilan mazkur moddaga tegishli qo'shimcha va o'zgartirishlar O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi fraksiyasining yig'ilishida ko'rib chiqildi. [4]

Intellektual mulkni kuchli himoya qilish investitsiyalarni rag'batlantirish, iste'dodlarni jalb qilish va texnologik yutuqlarni qo'llab-quvvatlash orqali iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni oshiradi. Bu biznesning rivojlanishi uchun qulay muhit yaratadi va sanoat va ilmiy doiralar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantiradi.

Korxonalar o'zlarining innovatsion g'oyalari va ijodlari himoya qilinishini bilsalar, ular tadqiqot va ishlanmalarga ko'proq sarmoya kiritadilar, bu esa yangi mahsulotlar, xizmatlar va texnologiyalarni yaratishga olib keladi. Bu, o'z navbatida, iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, ish o'rinlari yaratiladi va umumiy turmush darajasini oshiradi.

Kuchli intellektual mulk tizimlari iste'dodlarni jalb qiladi va tadbirkorlikni rag'batlantiradi. Jismoniy shaxslar o'z g'oyalari va ijodlari himoya qilinishini bilsa, ular tavakkal qilishga, yangi biznes ochishga va iqtisodiyotga hissa qo'shishga tayyor bo'ladi. Tadbirkorlik faoliyatining bunday oqimi raqobatni kuchaytiradi, innovatsiyalarni rivojlantiradi va mamlakatning global raqobatbardoshligini oshiradi.

Intellektual mulkni himoya qilish sohalar va ilmiy doiralar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bilim va resurslarni almashish orqali korxonalar va ta'lim muassasalari iqtisodiy o'sish va texnologik taraqqiyotni yanada rag'batlantirib, ilg'or texnologiyalar va yechimlarni ishlab chiqishda hamkorlik qilishi mumkin.

Intellektual mulk faqat yuridik tushuncha emas; bu innovatsiyalar, ijodkorlik va iqtisodiy o'sishning harakatlantiruvchi kuchidir. Ijodkorlar va ixtirochilarning huquqlarini himoya qilgan holda, intellektual mulk to'g'risidagi qonunlar g'oyalar gullab-yashnashi uchun sharoit yaratadi, bu esa hamma uchun yaxshiroq va farovon hayotga olib keladi.

Raqamli asrning kelishi va dunyomizning o'zaro bog'liqligi intellektual mulkni boshqarish uchun yangi muammolarni keltirib chiqardi. Qaroqchilikka qarshi kurashish,

kibermakondagi huquqbuzarliklardan himoya qilish va transchegaraviy nizolarni hal qilish xalqaro hamkorlik va innovatsion strategiyalarni talab qiladi.

Bugungi globallashtirilgan va raqamlashtirilgan dunyoda intellektual mulkni boshqarish milliy chegaralardan tashqariga chiqadi. Bu raqamli sohada intellektual mulk huquqlarini himoya qilishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish uchun mamlakatlar, tashkilotlar va shaxslar o'rtasidagi hamkorlikni talab qiladi.

Intellektual mulk siyosatini doimiy ravishda baholash va baholash ularning samaradorligi va dolzarbligini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Muntazam monitoring, tengdoshlarning sharhlari va manfaatdor tomonlarning fikr-mulohazalari siyosatchilarga siyosatni ijodkorlar, biznes va umuman jamiyatning o'zgaruvchan ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi.

Intellektual mulk siyosatining ta'sirini monitoring qilish orqali hukumatlar yaxshilash kerak bo'lgan sohalarni aniqlashlari va zarur tuzatishlar kiritishlari mumkin. Bunga ijro mexanizmlari samaradorligini baholash, turli manfaatdor tomonlar uchun intellektual mulk huquqlaridan foydalanish imkoniyatini baholash va rivojlanayotgan texnologiyalarning intellektual mulkni himoya qilishga ta'sirini ko'rib chiqish kiradi. [5]

Xulosa.

Xulosa qilib aytish mumkinki, intellektual mulk innovatsiyalar va ijodkorlikni himoya qilish va rag'batlantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Bu ixtirochilarga, rassomlarga va tadbirkorlarga iqtisodiy o'sish va ijtimoiy taraqqiyotni rag'batlantirish bilan birga o'z qarashlarini amalga oshirish imkonini beradi. Dunyo rivojlanishda davom etar ekan, intellektual mulk landshaftidagi qiyinchiliklar va imkoniyatlar o'sib bormoqda. Rivojlanayotgan texnologiyalarni o'zlashtirib, himoya va foydalanish o'rtasidagi to'g'ri muvozanatni o'rnatish va global hamkorlikni rivojlantirish orqali biz intellektual mulk innovatsiyalarni rivojlantirishda va dunyomizni shakllantirishda davom etadigan kelajakka yo'l ochishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi prezidentining PQ-4168-son qarori.
2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlar ma'lumotlar milliy bazasi.
3. www.uza.uz – O'zbekiston milliy axborot agentligi rasmiy sayti
4. www.uza.uz – O'zbekiston milliy axborot agentligi rasmiy sayti.03.10.2023